

перспектив болезни ребенка существенно влияют на характер выбранных воспитательных приемов. Внимание акцентировано на характеристиках неадекватных моделей детско-родительского взаимодействия в семьях воспитывающих ребенка с нарушениями в развитии. Обосновано значение выбора адекватного стиля воспитания на формирование личности ребенка с нарушениями в развитии.

Ключевые слова: стиль семейного воспитания, семья, дети с нарушениями в развитии, формирование личности.

Afuzova G.V., Zabolotnaya A.S. Influence of domestic education style on child's with violence of development personality forming

In the article the value of educator influence of family is examined on child's with violence of development personality forming. The state the indicated problem is analyzed in modern scientific sources. The role of family and psychological mechanisms of paternal influence that causes personality forming are studied (imitation, authentication, encouragements/punishment, paternal authority). Determination of style of domestic education is giving taking into account leading criteria, that determinate the level of emotional closeness between parents and child, and also predominating of prevailing or pliability in their relations. Basic styles of domestic education, their signs and consequences of influence on child's personality development are distinguished. The features of the emotional reacting of parents are lighted up on fact of birth of child with violence of development that influence at choice of child-paternal relations models in future. It is certain that features of perception it is substantially influenced the parents of complication and prospects of illness of child on character of the chosen educator receptions. Attention is accented on descriptions of inadequate models of child-paternal cooperation in families of educative a child with violations in development. The value of choice of adequate style of education on child with violence of development personality forming is reasonable.

Keywords: the style of family education, family, children with violations in development, the forming of personality.

Стаття надійшла до редакції 19.10.2015 р.

Статтю прийнято до друку 23.10.2015 р.

Рецензент: д. психол. н., проф. Руденко Л. М.

УДК: 159.922.76

ГОТОВНІСТЬ ДО ШКІЛЬНОГО НАВЧАННЯ ДІТЕЙ З ПСИХОФІЗИЧНИМИ ПОРУШЕННЯМИ ЯК ПРОБЛЕМА СПЕЦІАЛЬНОЇ ПСИХОЛОГІЇ

Афузова Г.В., afuzova@mail.ru,

Логашук М.О., vivariga@mail.ru

Одним із обов'язків сім'ї і дошкільних установ є підготовка дітей до школи, від чого залежатимуть їхні успіхи в навчанні та подальший розвиток. Школа — це соціальний інститут, який безпосередньо відповідає за надання особі певної інформації, формування вмінь, навичок і прищеплення цінностей, які суспільство вважає необхідними для життя у ньому [6]. Іншими словами, школа виступає інститутом вторинної соціалізації особистості, що набуває особливої актуальності у межах проблеми соціальної адаптації дітей з психофізичними порушеннями. Разом з тим, у вітчизняній спеціальній психології бракує праць, присвячених готовності до шкільного навчання дітей з психофізичними порушеннями.

Готовність до навчання у школі є інтегративною характеристикою психічного розвитку дитини, яка охоплює компоненти, що забезпечують її успішну адаптацію до умов і вимог школи. Цей феномен постає як загальна (психологічна) і спеціальна готовність до навчання у школі, в якій розкриваються рівні розвитку тих психологічних якостей, що сприяють нормальному входженню у шкільне життя, формуванню навчальної діяльності. Таким чином, готовність до шкільного навчання водночас є проблемою соціальної зрілості дитини [5].

Проводячи порівняльний аналіз зарубіжних і вітчизняних досліджень, можна зробити висновок, що зарубіжні науковці меншою мірою орієнтуються

на глибоке теоретичне дослідження проблеми готовності до школи, ніж вітчизняні педагоги та психологи. Значну увагу питанню дослідження сутності шкільної зрілості і вивченню проблеми психологічної готовності до навчання у школі приділяли Л.К. Айзман, Р.І. Айзман, О.Л. Венгер, В.В. Давидов, Г.Н. Жарова, С.Д. Забрамна, Р.С. Немов, А.І. Савонков, С.Д. Цукерман та багато інших вітчизняних психологів і педагогів.

В широкому розумінні, готовність до шкільного навчання — це сукупність морфофізіологічних та психологічних особливостей дітей старшого дошкільного віку, яка забезпечує успішний перехід до систематичного організованого шкільного навчання. Вона зумовлена дозріванням організму дитини, зокрема її нервової системи, а також ступенями сформованості та розвитку психічних процесів [3, с. 73].

Під фізичною готовністю дитини до шкільного навчання маються на увазі позитивні зміни у її фізичному розвитку, які обумовлюють біологічну зрілість дитини, необхідну для початку шкільного навчання. Слід також зазначити успіхи в освоєнні рухів, появу корисних рухових якостей (спритність, швидкість, точність і ін.), розвиток грудної клітки, дрібної мускулатури пальців рук. Це є гарантією оволодіння письмом. Так, завдяки правильному вихованню до кінця дошкільного віку в дитини складається загальна фізична готовність до

школи, без якої вона не може успішно впоратися з новими навчальними навантаженнями [1].

В структурі психологічної готовності прийнято виділяти такі компоненти: інтелектуальний, особистісний і соціально-психологічний [4].

До інтелектуального компоненту відносять наступні критерії: 1) наявність основних уявлень про природні і соціальні явища, загального запасу знань про оточуючий світ, про людей, про себе; 2) диференційоване сприймання (перцептивна зрілість); 3) керована концентрація уваги; 4) аналітичне мислення (здатність до виявлення основних ознак і зв'язків між явищами, здатність до відтворення зразка), розвинені форми мислення – наочно-образне, наочно-схематичне і т.д.; 5) раціональний підхід до дійсності (відносно послаблення ролі фантазії); 6) логічне запам'ятовування; 7) інтерес до занять, де результат може бути досягнутий тільки ціною зусилля, інтерес до нових знань; 8) оволодіння на слух мовленням і здатність розуміти та застосувати символи взагалі; 9) розвиток тонкої моторики руки і сенсомоторних координацій (зорово-рухової, слухово-рухової та ін.); 10) розвинена творча уява [4].

Під особистісним компонентом розуміють сукупність таких критеріїв: 1) сформованість позитивної Я-концепції дитини, наявність переважно завищеної самооцінки; 2) мотиваційна готовність (розвиток навчальної мотивації: бажання ходити до школи, здобувати нові знання, бажання зайняти нову соціальну позицію – позицію школяра); 3) емоційно-вольова готовність: інтелектуалізація переживань, тобто свідомо орієнтація у власних емоціях і переживаннях, їхня вербалізація; узагальнення і сталість афективних переживань, що призводить до вибіркової у стосунках з однолітками; «зрозумілість» емоцій, їхня передбачуваність, здатність до програмування наслідків своїх та чужих вчинків за рахунок виникнення емоційної уяви; розвиток емоційної децентрації та емпатії, моральних почуттів; досягнення порівняно високої емоційної стійкості; сформованість відповідного рівня довольності поведінки та діяльності, здатності до самоконтролю [4].

Соціально-психологічний компонент передбачає наявність у дитини таких характеристик: 1) здатність виконувати соціальну роль учня в ситуації шкільного навчання; 2) потреба спілкуватися з іншими (у системах «учень-учитель», «учень-учень», «учень-батьки»); 3) сформованість у дитини ставлення до вчителя як до дорослого, який володіє особливими соціальними функціями;

здатність виконувати його вказівки; 4) розвиненість необхідних форм спілкування з однолітками (уміння встановлювати рівноправні стосунки, бути доброзичливим та ін.), певних комунікативних здібностей; 5) уміння підкорятися інтересам і правилам дитячих груп, а також брати участь в їх встановленні; спроможність відстоювати власну точку зору [4].

В.В. Давидов вважає, що дитина, яка психологічно готова до шкільного навчання, повинна володіти розумовими операціями, вміти узагальнювати і диференціювати предмети і явища навколишнього світу, вміти планувати свою діяльність, здійснювати самоконтроль. При цьому важливим є позитивне ставлення до навчання, здатність до саморегуляції поведінки, прояв вольових зусиль для виконання поставлених задач [2].

Враховуючи специфічні особливості розвитку дитини в умовах дизонтогенезу (сповільнення швидкості прийому та опрацювання інформації; загальне зниження психічної активності; недорозвиток усіх або окремих форм предметної діяльності, незрілість мотиваційної сфери, цілепокладання, недосконалість окремих операцій і контролю за їхнім перебігом; недорозвиток моторики; порушення мовленнєвої діяльності; деформація соціальної ситуації розвитку тощо), ми вважаємо доцільним приділяти значну увагу питанню готовності таких дітей до школи. Проаналізувавши наявні дослідження з означеної проблеми у сучасній українській науці, ми дійшли висновку, що вони лише частково та опосередковано висвітлюють особливості досліджуваного феномену.

Так, досліджуючи психологічні особливості адаптації розумово відсталих першокласників до навчання, А.М. Кузнецовим було виявлено основні компоненти психолого-соціальної навчальної адаптації розумово відсталих першокласників, першим і, за визначенням автора, провідним з яких був компонент «психологічна готовність до навчання» (Кузнецов А.М. Психологічні особливості адаптації розумово відсталих першокласників до навчання: дис... к. психол. н.: 19.00.08. – К., 2002.). До нього увійшли інтелектуальний, емоційно-мотиваційний, мовленнєвий, праксичний, інтерсуб'єктний, інтрасуб'єктний фактори. Як наголошує А.М. Кузнецов, не дивлячись на значущість кожного з факторів в загальній структурі компонента, кожен з них має нерівноцінне навантаження, що обумовлює певну ієрархію в їх побудові. Найбільш значущим, базальним, на думку автора, є інтелектуальний фактор. Це зумовлено і специфікою його прояву, яка заключається в

швидкості засвоєння програмового матеріалу розумово відсталими першокласниками. В ранговій таблиці емоційно-мотиваційний, мовленнєвий і практичний фактори мають рівноцінну значущість, безпосередньо впливаючи на успішний розвиток інтелектуального фактора і психологічної готовності розумово відсталих першокласників в цілому. Останні два фактори, хоча й важливі в загальному процесі формування психологічної готовності до навчання, проте вони опосередковано спрямовані і на розвиток інтелекту і на весь компонент в цілому [7].

Вивчаючи соціально-психологічну адаптацію учнів молодших класів допоміжної школи-інтернату, О.І. Проскурняк виділила структурні компоненти соціально-психологічної адаптації розумово відсталих молодших школярів: спілкування, міжособистісні стосунки й психологічний клімат класу (Проскурняк О.І. Соціально-психологічна адаптація учнів молодших класів допоміжної школи-інтернату: дис... к. психол. н.: 19.00.08. – К., 2004.). Деадаптація розумово відсталих учнів молодших класів, за результатами дослідження авторки, пов'язана із стосунками з однолітками, вчителями, стресовими ситуаціями, порушенням самооцінки, але найчастіше її спричиняють всі ці фактори в сукупності. Як зазначає О.І. Проскурняк, соціально-психологічна деадаптованість у розумово відсталих учнів виникає як реакція у відповідь на порушення стосунків з оточуючими й зумовлена труднощами пристосування до умов життєдіяльності, а прояви цієї деадаптації є наслідком несформованості навичок спілкування (коли особистість не готова до конструктивного діалогу з оточуючими, не в змозі вислухати думку партнера) [7]. Таким чином, на нашу думку, можна зробити висновок про несформованість у учнів молодших класів допоміжної школи-інтернату соціально-психологічного компоненту психологічної готовності до навчання у школі.

Досліджуючи психологічну адаптацію до процесу навчання дітей 6-8 років із затримкою психічного розвитку, Т.М. Лазоренко розглядає зазначений феномен як інтегрований показник психічного стану дитини, що визначає її можливості в довільній пізнавальній діяльності у процесі засвоєння програмового матеріалу в запропонованому вчителем (дорослими) темпі й обсязі (Лазоренко Т. М. Психологічна адаптація до процесу навчання дітей 6-8 років із затримкою психічного розвитку: дис... к. психол. н.: 19.00.08. – К., 2001.). Системний підхід в розробці проблеми психологічної адаптації до процесу навчання дітей із ЗПР дав змогу авторці визначити її структуру й

встановити основні структурні компоненти: провідний вид діяльності (базальний компонент, навчально-ігровий при переході від дошкільного до молодшого шкільного віку), психічний (пізнавальна діяльність та емоційний стан), фізичний (розвиток дрібної і грубої моторики) і соматичний стани. На думку вченої, психологічна адаптація до процесу навчання дітей із ЗПР відбувається за рахунок превентивного розвитку процесів пізнавальної діяльності, зміцнення соматичного і покращення фізичного станів у відповідності з провідним видом діяльності [7]. Зазначене вище вказує на значущість формування і розвитку у готовності до шкільного навчання дітей із ЗПР фізичної зрілості, а також інтелектуального та особистісного компонентів .

Розглядаючи проблему комплексної системи корекційно-реабілітаційної роботи дошкільного закладу для дітей із порушеннями зору, Т.М. Дегтяренко засвідчила недостатність розробок, які б координували зусилля медичної і педагогічної сфер у наданні дитині з ушкодженим зором необхідної допомоги та передбачали комплексний вплив на різні сторони розвитку дошкільників на шляху їх підготовки до навчання у школі (Дегтяренко Т.М. Комплексна система корекційно-реабілітаційної роботи в дошкільному закладі для дітей з порушеннями зору: дис... к. пед. н.: 13.00.03. – К., 2005.). Авторкою було розроблено модель комплексної корекційно-реабілітаційної допомоги дітям із порушенням зором. Дана модель складається з двох рівнів: макропростору (створення в регіоні сприятливих умов для координованої комплексної допомоги дітям із патологією зору у сфері освіти та сфері охорони здоров'я) і мікропростору, до основних функцій якого відноситься: поглиблена діагностика, яка доповнює і конкретизує результати загальної; формування психологічних і психофізіологічних передумов навчальної діяльності; реалізація загальноосвітніх завдань у педагогічному процесі спеціального дошкільного закладу; соціальна реабілітація і психолого-педагогічна підготовка дітей до школи; проведення лікувально-відновлювальної роботи; збереження і зміцнення соматичного й нервово-психічного здоров'я дітей. Одним із напрямків корекційно-реабілітаційної роботи Т.М.Дегтяренко визначила підготовку дітей до опанування елементарними початковими знаннями, уміннями і навичками, спрямованими на подолання труднощів соціальної інтеграції (зокрема, під впливом спеціально організованої корекційно-реабілітаційної роботи у них повинні виробитися способи компенсаторного пристосування, вміння застосовувати отримані знання в різних навчальних і життєвих ситуаціях, готовність до контактів з

однолітками, що, на нашу думку, якісно перегукується з поняттям фізичної і психологічної готовності до шкільного навчання) [7].

Однією з небагатьох українських науковців, хто розглядав питання готовності до навчання у школі в спеціальній психології, є І.В. Мартиненко, яка досліджувала формування мотиваційно-вольової готовності дітей шестирічного віку із загальним недорозвиненням мовлення до шкільного навчання (Мартиненко І.В. Формування мотиваційно-вольової готовності шестирічних дітей із загальним недорозвиненням мовлення до шкільного навчання: дис... к. психол. н.: 19.00.08. – К., 2006.). Нею було з'ясовано, що у дошкільників із ЗНМ вольова сфера характеризується недостатністю саморегуляції та дій самоконтролю (попереднього, процесуального та підсумкового), словесної регуляції дій, труднощами здійснення усіх етапів складної вольової дії, що спостерігається в різних видах їх діяльності (у процесі виконання ігрового, учбового завдання та завдання за зразком). Тому такі діти відчувають труднощі у визначенні мети діяльності, її плануванні, виконанні, оцінці та перевірці, особливо в умовах дотримання кількох правил; тривалий вольовий контроль за власними діями для них недоступний, а процес виконання вольових дій недостатньо опосередковується мовленням, що унеможливає їх виконання у внутрішній формі. Авторкою було відзначено позитивні зрушення у ході проведеної корекційної роботи, що свідчить про можливість сформувати у дошкільників із ЗНМ всі етапи складної вольової дії, яка є необхідним компонентом готовності дитини до навчальної діяльності [7].

Досліджуючи проблеми психологічного супроводу в умовах інтегрованого навчання дітей з вадами психофізичного розвитку, Л.М. Гречко визначила, що спільними особливостями, притаманними усім дітям з порушеннями розвитку, є недостатність інтелектуального розвитку у поєднанні з парціальними порушеннями окремих пізнавальних функцій; низький соціальний статус; високий рівень тривожності, агресивності, імпульсивності; низький рівень довільності як у розумовій діяльності, так і у поведінці; неадекватність самооцінки; переживання комплексу неповноцінності; наявність внутрішніх конфліктних

переживань; фрустрація потреб; схильність до використання неадекватних механізмів психологічного захисту та ін. (Гречко Л.М. Психологічний супровід дітей молодшого шкільного віку з вадами психофізичного розвитку в умовах інтегрованого навчання: дис... канд. психол. наук: 19.00.08. – К., 2008.). Також було визначено спільні напрями психокорекції для дітей з різними типами дизонтогенезу в умовах інтегрованого навчання, які, на нашу думку, відображають зміст роботи з формування і розвитку всіх компонентів психологічної готовності до навчання у школі, а саме:

1. Корекція пізнавальної сфери – усунення або зменшення виразності недостатності інтелектуального розвитку та парціальних порушень окремих пізнавальних функцій на основі розвитку усвідомленості й довільності психічних функцій;

2. Корекція емоційно-вольової сфери за рахунок створення умов для регулювання негативних емоційних переживань, диференціації й усвідомлення емоційних станів; формування навичок довірливої регуляції поведінкою, подолання комплексу неповноцінності, внутрішніх конфліктних переживань;

3. Формування позитивної «Я-концепції» на основі розвитку самопізнання, самоприйняття, саморегуляції; формування адекватної самооцінки; формування адекватних механізмів психологічного захисту [7].

На основі проведеного теоретичного аналізу наявних наукових вітчизняних першоджерел можна зробити висновок, що готовність до шкільного навчання дітей з психофізичними порушеннями є не тільки складним процесом, який включає діагностику компонентів психологічної готовності до шкільного навчання; інтенсивну корекцію, спрямовану на забезпечення соціально-психологічної адаптації та оптимізації психічного розвитку учнів з психофізичними вадами в умовах навчання й профілактику можливих ускладнень у критичні періоди психічного онтогенезу, але й актуальною проблемою сучасної української спеціальної психології, яка потребує глибшого подальшого вивчення.

Література

1. **Барташнікова І.А.** Розвиток наочно-образного та логічного мислення у дітей 5-7 років / І.А. Барташнікова, О.О. Барташніков. – Тернопіль: Богдан, 1998. – 80 с.
2. **Венгер Л.А.** Готов ли ваш ребенок к школе / Л.А. Венгер, Т.Д. Марцинковская, А.Л. Венгер. — М.: Знание, 1994. — 192 с. [Источник: <http://psychlib.ru/mgppu/Vgl-1994/Vgl-1994.htm>].
3. **Гончаренко С.У.** Український педагогічний словник / С. У. Гончаренко. – К. : Либідь, 1997. – 227 с.
4. **Коломинский Я.Л.** Учителю о психологии детей шестилетнего возраста: Кн. для учителя / Я.Л. Коломинский, Е.А. Панько. – М.: Просвещение, 1988. – 190 с.
5. **Про організацію роботи в дошкільних навчальних закладах у 2012/2013 навчальному році:** інструктивно-метод. рекомендації: лист МОНмолодьспорту України від 21.05.2012 р. №604 // Інформаційний збірник та коментарі Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України. – 2012. – 16 червня. – С. 11–18.
6. **Танчин І.З.** Соціологія:

навч. посібник / І.З. Танчин. – 3-тє вид., перероб. і доп. – К.: Знання, 2008. – 351 с. 7. Ел. ресурс http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis64r_81/cgiirbis_64.exe?C21COM=F&I21DBN=ARD_EX&P21DBN=ARD&S21FMT=&S21ALL=&Z21ID=.

References

1. **Bartashnikova I.A.** Rozvitok naочно-obraznogo ta logichnogo mislennja u ditej 5-7 rokov / I.A. Bartashnikova, O.O. Bartashnikov. – Ternopil': Bogdan, 1998. – 80 s. 2. **Venger L.A.** Gotov li vash rebenok k shkole / L.A. Venger, T.D. Marcinkovskaja, A.L. Venger. – M.: Znanie, 1994. – 192 s. [Istochnik: <http://psychlib.ru/mgppu/Vgl-1994/Vgl-1994.htm>]. 3. **Goncharenko S.U.** Ukraïns'kij pedagogichnij slovník / S.U. Goncharenko. – K.: Libid', 1997. – 227 s. 4. **Kolominskij Ja.L.** Uchitelju o psihologii detej shestiletneho vozrasta: Kn. dlja uchitelja / Ja.L. Kolominskij, E.A. Pan'ko. – M.: Prosveshhenie, 1988. – 190 s. 5. **Pro organizaciju roboti v doshkil'nih navchal'nih zakladah u 2012/2013 navchal'nomu roci: instruktivno-metod. rekomendacii: list MONmolod'sportu Ukraïni vid 21.05.2012 r. №604 // Informacijnij zbirnik ta komentari Ministerstva osviti i nauki, molodi ta sportu Ukraïni. – 2012. – 16 chervnja. – S. 11–18.** 6. **Tanchin I.Z.** Sociologija: navch.posibnik / I.Z. Tanchin. – 3-te vid., pererob. i dop. – K.: Znannja, 2008. – 351 s. 7. **El. resurs** http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis64r_81/cgiirbis_64.exe?C21COM=F&I21DBN=ARD_EX&P21DBN=ARD&S21FMT=&S21ALL=&Z21ID=.

Афузова Г.В., Логащук М.О. Готовність до шкільного навчання дітей з психофізичними порушеннями як проблема спеціальної психології

У статті висвітлюється проблема готовності до навчання у школі дітей з психофізичними порушеннями в контексті спеціальних психологічних досліджень. Здійснено теоретичний аналіз психолого-педагогічної літератури з метою визначення сутності готовності до шкільного навчання в широкому науковому розумінні, розглянуто поняття фізичної та психологічної готовності до навчання у школі, а також окреслено компоненти, які впливають на готовність до навчання (біологічна зрілість, а також інтелектуальний, особистісний і соціально-психологічний компоненти, які у своїй сукупності відображають психологічну готовність до навчання у школі). Зазначено, що школа як інститут вторинної соціалізації відіграє значну роль у становленні особистості, а специфічні особливості психічного дизонтогенезу негативно відображаються як на процесі соціалізації дітей з психофізичними порушеннями в цілому, так і на їх готовності до шкільного навчання зокрема. Проаналізовано наявні дослідження українських науковців з проблеми готовності до навчання у школі дітей з психофізичними порушеннями, відзначено їх фрагментарність і опосередкованість у вивченні досліджуваного феномену. Обґрунтована необхідність глибшої подальшої розробки проблеми готовності до шкільного навчання дітей з психофізичними порушеннями у сучасній українській спеціальній психології.

Ключові слова: готовність до шкільного навчання, психологічна готовність, компоненти, діти з психофізичними порушеннями, дизонтогенез, спеціальна психологія, дослідження.

Афузова А.В., Логащук М.О. Готовность к школьному обучению детей с психофизическими нарушениями как проблема специальной психологии

В статье рассматривается проблема готовности к обучению в школе детей с психофизическими нарушениями в контексте специальных психологических исследований. Осуществлен теоретический анализ психолого-педагогической литературы с целью определения сущности готовности к школьному обучению в широком научном понимании, рассмотрены понятия физической и психологической готовности к обучению в школе, а также обозначены компоненты, которые влияют на готовность к обучению (биологическая зрелость, интеллектуальный, личностный и социально-психологический компоненты, которые в своей совокупности отражают психологическую готовность к обучению в школе). Отмечено, что школа как институт вторичной социализации играет значительную роль в становлении личности, а специфические особенности психического дизонтогенеза негативно отражаются как на процессе социализации детей с психофизическими нарушениями в целом, так и на их готовности к школьному обучению в частности. Проанализированы имеющиеся исследования украинских ученых по проблеме готовности к обучению в школе детей с психофизическими нарушениями, отмечено их фрагментарность и опосредованность в изучении исследуемого феномена. Обоснована необходимость более глубокой дальнейшей разработки проблемы готовности к школьному обучению детей с психофизическими нарушениями в современной украинской специальной психологии.

Ключевые слова: готовность к школьному обучению, психологическая готовность, компоненты, дети с психофизическими нарушениями, дизонтогенез, специальная психология, исследования.

Afuzova G.V. Logashchuk M.O. Readiness for school children with mental and physical disorders as a problem of special psychology

The article deals with the problem that considers whether children with mental and physical disorder are ready for school within the context of research in the field of psychology for special needs. In this article we have analyzed theoretical material and psychological and educational literature, aiming to find out the nature of children's readiness for school, in the broad scientific scope. We have explored the notion of physical and mental readiness for school. We have also defined the components which affect the readiness for school (biological maturity, intellectual, personal and social and psychological components, which together reflect the psychological readiness for school). We have come into conclusion that the school as an institution of secondary socialization plays a significant role in shaping of personality. Specific characteristics of mental dysontogenesis negatively affect both, the process of socialization of children with mental and physical disorders in a whole, and their readiness for school in particular. We have analyzed current researches of Ukrainian scholars who deal with school readiness in children with mental and physical disorders, and noted that the phenomenon is considered only partially and indirectly. We have come into conclusion that the problem requires further research in the modern Ukraine's psychology for special needs.

Keywords: readiness for school, psychological readiness, components, children with mental and physical disorders, dysontogenesis, psychology for special needs, research.

Стаття надійшла до редакції 19.10.2015 р.

Статтю прийнято до друку 23.10.2015 р.

Рецензент: д. психол. н., проф. Руденко Л. М.